

Izvorni znanstveni članak

UDK: 355.356(1-622 NATO)"200"

327.51(1-622 NATO)"200"

Primljeno u uredništvo: 20. svibnja 2008.

Prihvaćeno za tisak: 02. lipnja 2008.

NATO i novi strateški koncept*

VLATKO CVRтила**
SINIŠA TATALOVIĆ***

Sažetak

Summit NATO-a u Bukureštu označava početak procesa oblikovanja novog strateškog koncepta koji mora pronaći odgovor na pitanje: kako će Savez djelovati u 21. stoljeću? U ovom procesu od ključnog značaja je postizanje redefinicije transatlantskog odnosa između SAD i europskih saveznika. Katalizator navedenog procesa može biti suradnja NATO i EU na stabilizaciji prostora šire Europe, područja iz kojeg proizlaze izravne sigurnosne prijetnje i ugroze za europski kontinent, a posredno i za SAD.

Ključne riječi: NATO, EU, summit u Bukureštu, redefinicija transatlantskog odnosa, Balkan, Ruska Federacija, šira Europa

Uvod

Nedavno završeni summit NATO-a u Bukureštu može se ocijeniti kao prvi korak u pokretanju procesa rješavanja cijelog niza otvorenih pitanja bitnih za budućnost Saveza. Premda na ovom summitu nisu riješena mnoga pita-

*

Rad je nastao u okviru znanstveno-istraživačkog projekta "Republika Hrvatska u europskoj sigurnosnoj arhitekturi"

**

Prof. dr. sc. Vlatko Cvrtila, izvanredni profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Lepušićeva 6; e-mail: vcvrtila@fpzg.hr

Prof. dr. sc. Siniša Tatalović, redoviti profesor na Fakultetu političkih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Lepušićeva 6; e-mail: statal@fpzg.hr

nja, donesene su važne odluke koje će imati veliki utjecaj na daljnji razvoj Saveza. Činjenica je da gotovo dva desetljeća od završetka Hladnog rata NATO još uvijek nije završio svoju transformaciju. U proteklom desetljeću činilo se da je budućnost Saveza osigurana njegovim preuzimanjem izvođenja stabilizacijskih operacija na području Europe (Bosna i Hercegovina, Kosovo), odnosno angažiranjem na području upravljanja krizama. Međutim, rastuće razlike između SAD-a i europskih saveznika u percepciji načina borbe protiv sadašnjih i budućih sigurnosnih ugroza i prijetnji, koje su se jasno manifestirale nakon 2000. godine, ponovno su aktualizirale pitanje daljnjeg razvoja Saveza.¹

Događaji iz proteklih nekoliko godina pokazali su kako se NATO i dalje suočava s pitanjem održavanja svoje političke kohezije i vojne učinkovitosti. Ono što predstoji, a čemu je summit u Bukureštu otvorio vrata, je donošenje nove vizije budućnosti NATO-a i njezino operacionaliziranje kroz usvajanje novog strateškog koncepta kao osnove za daljnje strateško planiranje razvoja Saveza.

Pitanje vizije daljnjeg razvoja Saveza

Ključna dilema za razvoj Saveza je činjenica da unutar NATO-a postoje tri različite vizije njegova daljnjeg razvoja, što otežava nastavljanje procesa njegove transformacije.² Kao prva vizija može se izdvojiti pogled SAD-a, koje NATO percipiraju kao primarno vojno sredstvo koje treba predstavljati dio globalnih američkih napora u borbi protiv terorizma. S obzirom da na području Europe postoji vrlo mala vjerojatnost izbivanja sukoba, NATO svoje aktivnosti treba usmjeriti prema drugim dijelovima svijeta, odnosno dobiti globalnu ulogu.

Zapadnoeuropske članice Saveza budući razvoj NATO-a vide u obliku organizacije za upravljanje krizama, čija bi se vojna komponenta upotrebljavala samo u slučaju kada svi drugi načini rješavanja nekog spora budu bezuspješni. U ovom mišljenju vidljivo je mnogo šire shvaćanje sigurnosti od njezina svođenja na upotrebu vojne sile (što prema zapadnoeuropskim mišljenjima predstavlja pristup sadašnje američke administracije).

Nove članice NATO-a s područja Središnje i Istočne Europe NATO vide kao vojnu organizaciju koja za njih, prije svega, znači sredstvo odvratanja opasnosti koju predstavlja obnova ruskih imperijalnih ambicija. Njihovo djelovanje u okviru Saveza (sudjelovanje u NATO-vim operacijama izvan teritorija država-članica) nije motivirano percepcijom da se time uklanjaju ugroze

¹ Vidi: Barić, Robert, Transformacija NATO-a i hrvatska obrambena reforma, *Polemos*, 1/2(13/14), 2004, str. 45-89.

² Vidi: *NATO: Alliance cohesion and future is at risk*, Oxford Analytica Research, Oxford, 7.2.2008.

njihovoj nacionalnoj sigurnosti, već time što misle kako je njihova nacionalna sigurnost izravno povezana sa SAD-om i NATO-om. Stoga, kroz sudjelovanje u ovim operacijama nove članice Saveza daju doprinos duhu solidarnosti u NATO-u i nadaju se kako će NATO djelovati u duhu solidarnosti među članicama ako one u budućnosti budu ugrožene od strane Ruske Federacije. Prema njihovom mišljenju, NATO ovu opasnost ne shvaća dovoljno ozbiljno, zbog čega neke zemlje iz ove skupine (posebno Poljska) nastoje sklopiti bilateralne sporazume sa Washingtonom. Primjer takvog pristupa je poljska i češka spremnost za dopuštanje razmještaja elemenata globalnog američkog proturaketnog sustava, u nadi da će to ojačati njihovu sigurnost. Na taj način nove članice umjesto jačanja narušavaju solidarnost unutar Saveza.

Ove dileme pokazuju kako se unutar Saveza tek treba postići konsenzus o pronalaženju odgovora na slijedeće pitanje: kako će NATO odgovoriti na sigurnosne prijetnje i izazove koji će dominirati u prvih nekoliko desetljeća 21. stoljeća? Ti sigurnosni izazovi su: pitanja energetske sigurnosti, proliferacija oružja za masovno uništenje, globalni terorizam, međunarodni organizirani kriminal, moguće pandemije, problem globalnog zagrijavanja, zaštita kritične infrastrukture država.³ NATO je u procesu traženja svoje strateške uloge, a Bukurešt predstavlja polaganje temelja za odvijanje tog procesa, te za stvaranje konsenzusa svih članica o budućnosti Saveza.

Summit u Bukureštu

Summit NATO-a u Bukureštu po mnogim je analizama predstavljao do sada najveći sastanak NATO-a.⁴ Na summitu je donesen niz važnih odluka, od kojih se kao najvažnije mogu izdvojiti dvije: pozivnica novim članicama te nastavak sudjelovanja u različitim aktivnostima na izgradnji međunarodne sigurnosti. Saveznici su zaključili kako će se slijedeći summit održati 2009. godine u dva grada: u Strassbourgu (Francuska) i Kölnu (Njemačka).

U usvojenom završnom dokumentu "Summit Communiqué"⁵ dani su elementi sigurnosne politike NATO-a u slijedećem razdoblju. NATO je jasno izrazio svoju namjeru za nastavkom sveobuhvatnog sudjelovanja u međunarodnim mirovnim operacijama, s posebnim naglaskom na Afganistan. No,

3

Vidi: *The Future Security Environment*, Prepared for NATO Allied Command Transformation. RUSI Research Paper, Transatlantic Security Issues Programme, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, London, 2008.

4

Na summitu je sudjelovalo 26 članica, sve države PfP-a, Predsjednik Europske komisije, Visoki predstavnik za vanjsku i sigurnosnu politiku EU, predstavnici Svjetske banke, partnerske države koje sudjeluju u operaciji u Afganistanu, kao što su Japan, Novi Zeland, Australija i neke druge zemlje.

5

Bucharest Summit Declaration, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008; dostupno na: <http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html>

osim Afganistana, NATO je poslao poruku Afričkoj uniji s namjerom sudjelovanja u svim procesima koji mogu dovesti do mira u onim područjima u kojima je to potrebno.

Pitanje Afganistana

Saveznici su na sastanku u ISAF formatu još jednom potvrdili svoju želju za pomoći Afganistanu, te za održavanjem ove operacije sve dok to bude potrebno. Podržana je odluka glavnog tajnika UN-a o imenovanju posebnog izaslanika za Afganistan s ciljem da se objedine napori civilnih i vojnih predstavnika kako bi se ubrzali napori za stabilizacijom te države. Budući napori usmjerit će se prema izgradnji afganistanskih kapaciteta u području sigurnosnog sektora (vojska i policija), kako bi mogli preuzeti odgovornost za sigurnost Afganistana.

Pitanje Afganistana sada je jedno od ključnih područja za budućnost Saveza. Među članicama Saveza očito je postignut konsenzus o potrebi i važnosti usvajanja sveobuhvatnog plana stabilizacije Afganistana. Rezultat ovog konsenzusa je usvajanje Strateškog političko-vojnog plana stabilizacije Afganistana, odnosno sveobuhvatne strategije stabilizacije Afganistana koja se temelji na usklađivanju vojnog i civilnog djelovanja, pri čemu će se dati naglasak na bolju suradnju sa međunarodnim organizacijama (UN, EU, Svjetska banka).⁶

Glavna obilježja usvojene strategije su:

- dugoročna predanost angažmanu u Afganistanu kao najvećem prioritetu Saveza;
- jačanje afganistanskog vodstva i odgovornosti za stabilizacijske aktivnosti u zemlji;
- sveobuhvatni pristup međunarodne zajednice stabilizaciji Afganistana;
- jačanje suradnje s afganistanskim susjedima, posebice s Pakistanom.

Temeljna svrha nove strategije je ojačati suradnju i koordinaciju među glavnim međunarodnim akterima koji djeluju u Afganistanu, osigurati da afganistanska vlada pojača napore i ubrza preuzimanje odgovornosti za stabilizaciju i razvoj zemlje. Nadalje, javnom mnijenju u zemljama koje sudjeluju u misiji ISAF želi se objasniti zašto je važno, ne samo nastaviti nego i ojačati angažman u Afganistanu. Unutar Saveza, putem nove strategije vlade država članica nastoje se obvezati na osiguravanje dodatne snage i sredstava koja su nužna za uspjeh misije NATO-a, te smanjenje na minimum nacionalnih ograničenja (*caveats*) koja je dio država koje sudjeluju u misiji nametnuo svojim snagama.

⁶ ISAF's Strategic Vision – Declaration by the Heads of State and Government of the Nations contributing to the UN-mandated NATO-led International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan. NATO Press Release (2008) 052, 3.4.2008.

Iskustvo iz Afganistana, te djelovanja Saveza na području Balkana, ukazala su na potrebu stvaranja sveobuhvatnog pristupa za suočavanje međunarodne zajednice sa novim sigurnosnim izazovima. Stoga je NATO pripremio set inicijalnih prijedloga kako osigurati sveobuhvatni pristup u djelovanju međunarodne zajednice. Ti prijedlozi trebali bi poboljšati, kako NATO-ov vlastiti sustav upravljanja krizama, tako i praktičnu suradnju s drugim akterima. U tom kontekstu, posebno se ističe područje razvoja i obnove u postkonfliktnoj stabilizaciji neke zemlje, planiranja i vođenja operacija stabilizacije, te obrazovanja i obuke pripadnika sigurnosnog sektora zemlje koja se stabilizira (vojska, policija, sigurnosne službe, pravosuđe). Cilj je postizanje bolje koordinacija među glavnim akterima te primjena širokog spektra civilnih i vojnih instrumenata u združenom djelovanju, koje će istovremeno poštivati snagu i mandat svakog od aktera.

NATO i nove članice

Koliko god NATO ističe važnost opredjeljenja za sudjelovanje u mirovnim operacijama u izvaneuropskim prostorima, ipak se čini kako je ovaj summit potvrdio orijentaciju prema prostoru Balkana, odnosno završetku procesa stabilizacije cjelokupnog europskog kontinenta. To je uostalom i bila logika prethodna dva kruga proširenja NATO-a, kao i velikog proširenja Europske unije 2004. godine.

Po ovom pitanju su učinjene dvije važne stvari: prvo, u članstvo su pozvane dvije države iz ove regije (Republika Hrvatska i Republika Albanija); drugo, vrlo čvrsto je izraženo opredjeljenje za ostankom Saveza u regiji, s posebnim naglaskom na Kosovo.

NATO je odlučio pozvati dvije države u članstvo: Republiku Albaniju i Republiku Hrvatsku, dok Republika Makedonija, na inzistiranje Grčke, nije dobila pozivnicu.⁷ Ovom odlukom NATO je nastavio svoju politiku "otvorenih vrata" koja je Savez i učinila tako respektabilnom organizacijom, kao što je danas. Međutim, umjesto poziva za članstvo, Republika Makedonija je dobila samo određenu vrstu "uvjetovane pozivnice". To znači da se odluka o pozivnici može donijeti na razini veleposlanika članica akreditiranih pri NATO-u ukoliko se bilateralno (između Grčke i Makedonije) riješi pitanje naziva države. Sadašnje pozicije dviju država ne daju previše prostora za optimizam da će se to riješiti u skorije vrijeme. Da bi na određeni način ublažile ovu odluku, na summitu u Bukureštu SAD su ponudile poseban sigurnosni sporazum s Republikom Makedonijom kao svojevrsnu kompenzaciju. Dio članica Save-

7

Za prikaz statusa sve tri članice MAP-a u pripremama za članstvo, vidi: Belkin, Paul, Ek, Carl, Kim, Julie, Nichol, Jim i Woehrel Steven, *Enlargement Issues at NATO's Bucharest Summit*, CRS Report for Congress RL34415, Washington DC, 12.3.2008.

za je također ponudio pomoć nastojeći ublažiti ovaj snažan udarac makedonskim očekivanjima.

Dugoročno gledano, nepozivanje Makedonije vrlo je loša odluka za NATO jer će zaustaviti mnoge pozitivne europske procese u ovoj bivšoj jugoslavenskoj republici. Makedonija je, kao i Albanija, država koja rješenje mnogih svojih unutarnjih problema vidi kroz članstvo u euroatlantskim i europskim integracijama. Taj euro-optimizam sada je naglo splasnuo, što bi moglo imati vrlo negativne posljedice na unutarnju stabilnost, ali i buduću orijentaciju Makedonije. Pri tome Makedonija vjerojatno neće napustiti politiku usmjerenu prema integracijama, ali će ova situacija dodatno zakomplicirati unutarnje političke odnose u zemlji, ponajprije odnose između makedonske i albanske zajednice. Stoga će im trebati dosta vremena za prevladavanje ovoga političkog šoka, koji je destabilizirao makedonsku Vladu i druge političke institucije.

NATO je također pozvao Bosnu i Hercegovinu i Crnu Goru u proces "intenziviranog dijaloga" (sličnog istom procesu u koji se uključila Republika Hrvatska 2001. godine), što im omogućava ubrzanje procesa prilagođavanja NATO standardima. Slijedeća faza je pozivanje u Akcijski plan za članstvo. U proces "intenziviranog dijaloga" pozvana je i Republika Srbija, koja će se uključiti u trenutku kada se ona sama odluči na taj iskorak. Ovo je vrlo važna poruka Srbiji s ciljem podrške njezinim integracijskim ciljevima, mada ih ona u ovome trenutku ne izražava na očekivani način.

Razvoj novog partnerstva

NATO je također naglasio da će razvijati vrlo široki pristup međunarodnoj sigurnosti, te da će vrlo tijesno surađivati sa UN-om i Europskom unijom. Ovdje treba istaknuti činjenicu da summit u Bukureštu označava kraj razdoblja proširenja NATO-a, koje je započelo 1997. godine na temelju odluka summita u Madridu. Premda će NATO ostati otvoren za preostale europske države koje pokazuju interes za članstvom (Austrija, Finska, Švedska, zemlje Zapadnog Balkana), proširenje prestaje biti jedna od ključnih tema Saveza. Misija koja je dominirala djelovanjem Saveza u proteklom desetljeću (otvaranje Saveza bivšim članicama sovjetskog bloka i jačanje procesa političke i ekonomske tranzicije u njima) je završena.⁸

U skladu sa navedenim, javlja se potreba redefinicije koncepta partnerstva između NATO-a i zemalja partnera. Uz tradicionalno djelovanje na ovom području (razvoj interoperabilnosti snaga s EAPC zemljama, unaprjeđivanje razmjene informacija sa zemljama partnerima koje doprinose operacijama pod vodstvom NATO-a), sve više se naglašava potreba intenzivira-

8

Vidi: Kamp, Karl-Heinz, *Partnership – an Alternative to Enlargement?*, Konrad-Adenauer-Stiftung, Berlin 2007.

nja odnosa sa tzv. "kontakt zemljama", odnosno državama koje su locirane u drugim geografskim dijelovima svijeta i koje nisu zainteresirane za članstvo u Savezu, ali su spremne uključiti se u NATO-ve strateške misije usmjerene na stabilizaciju određenih područja (kao takve države navode se Australija, Indija, Japan, Južna Koreja). Druga komponenta novog partnerstva je razvijanje veza NATO-a sa međunarodnim organizacijama, posebno UN-om i EU.

Ovdje će posebno važno biti unaprjeđivanje suradnje sa EU, budući da je sada jasno da je sporazum o suradnji Saveza i EU iz 2003. godine (sporazum Berlin plus) nedovoljan okvir za suradnju dviju strane (suradnja je predviđena samo na uskom vojnom području i ne predviđa suradnju na drugim područjima, posebno u naporima civilnih struktura u procesu obnove i rekonstrukcije nakon završenih sukoba – to pokazuje primjer Bosne i Hercegovine, Kosova i Afganistana).⁹ U zadnje tri godine i NATO i EU bave se pitanjem revizije ovog sporazuma, a na to ukazuje i nedavni prijedlog njegove revizije (prijedlog NATO-a da dobije pristup sposobnostima EU za postkonfliktnu stabilizaciju).

NATO i Ruska Federacija

Usprkos podršci SAD-a i nekih drugih članica, Ukrajina i Gruzija nisu dobile status država sa Akcijskim planom za članstvo. Tome su se suprotstavile Francuska i Njemačka smatrajući kako bi takva odluka dodatno zakomplicirala odnose između NATO-a i Rusije. Čini se kako su i SAD već ranije odustale od inzistiranja na tome, jer je postignut dogovor sa Rusijom oko raketnog štita. Prema tom dogovoru, Rusija će imati uvida u planove o stvaranju toga štita, te će također imati priliku svoje stručnjake uključiti u njegov rad. Čini se kako predsjednik Bush želi, pri kraju svog mandata, učiniti strateški iskorak prema rješavanju ključnih spornih pitanja između SAD-a i Rusije (strateški štit, ugovor o neširenju i kontroli nuklearnog arsenala).

Spomenute podjele u pitanjima odnosa prema Rusiji pokazuju da u okviru Saveza tek treba započeti ozbiljna rasprava o definiranju odnosa prema Rusiji.¹⁰ Taj korak uostalom očekuje i članice EU, te bi se moglo dogoditi da se obje rasprave povežu u jedinstveni pokušaj definiranja zajedničkog nastupa obje organizacije prema Rusiji. I u NATO-u i u EU postoje članice koje su zbog ovisnosti o uvozu energenata iz Rusije spremne na popustljivije ponašanje

9

Za kritičku analizu sporazuma Berlin plus vidi: Williams, Michael, Alastair, Cameron, *NATO's Strategic and Operational Challenges*, RUSI Occasional Paper, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, London 2008., str. 4-6.; Shimkus, John, *NATO-EU Operational Co-operation*, NATO Parliamentary Assembly Report 166 DSC TC 07 E bis, 7.10.2007.

10

Za opći prikaz odnosa NATO-a i Rusije, vidi: Blank, Stephen J., *The NATO-Russia Partnership: a Marriage of Convenience or Troubled Relationship*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2006.

prema Moskvi, što izaziva otpor novih članica obje organizacije na istoku Europe.

Kako pomiriti mogućnost praktične suradnje (sporazum s Rusijom o djelomičnoj opskrbi NATO-vih snaga u Afganistanu kopnenim putem preko ruskog teritorija pokazuje da je ta suradnja moguća) sa izravnim sukobljavanjem strateških interesa obje strane na način da se ne ugrozi kohezija Saveza, otvoreno je pitanje, koje će NATO očito morati rješavati u suradnji sa EU.

Zaključak

NATO-u je u ovom trenutku potrebna nova vizija djelovanja, koja ne samo da će prilagoditi Savez djelovanju u novom sigurnosnom okruženju, već i biti dio procesa redefiniranja transatlantskog odnosa između SAD i europskih saveznika.

Summit u Bukureštu označava početak procesa jasnog određivanja razine ambicija Saveza u odgovoru na nove sigurnosne izazove. U tom procesu definiranje strateške vizije je ključno, budući bez nje Savez neće moći definirati svoju ulogu na početku 21. stoljeća. Bez nje, pitanje je može li NATO stvoriti strateški konsenzus unutar svojih redova o svom daljnjem razvoju, posebno na području razvoja potrebnih sposobnosti članica Saveza (definiranje jasnih kriterija za obrambeno planiranje potrebno za stvaranje vojnih sposobnosti adekvatnih za odgovor na nove sigurnosne prijetnje).

Pogledaju li se sve teme koje su bile prisutne na summitu u Bukureštu, vidljivo je da se radi o procesu formuliranja stavova i odluka članica Saveza kao pripremi za donošenje novog strateškog koncepta NATO-a, kojim će se organizacija prilagoditi za djelovanje u novim sigurnosnim uvjetima na početku 21. stoljeća. Sam proces izrade novog koncepta, koji će zamijeniti koncept donesen u Washingtonu 1999. godine, formalno će započeti na idućem summitu 2009. godine, a koncept će se usvojiti na summitu Saveza 2010. godine. Može se očekivati da će novi koncept usvojiti prijedlog sveobuhvatnog pristupa u djelovanju međunarodne zajednice u rješavanju sigurnosnih problema te definirati ulogu NATO-a u tim naporima.

Iduće pitanje koje će se morati riješiti u narednom razdoblju je odnos između NATO-a i EU. Nakon krize oko Iraka 2002. i 2003. godine, koja je dovela do duboke podjele i unutar NATO-a i unutar EU, u obje organizacije postoji potreba ne samo definiranja jasne osnove za daljnji razvoj međusobnih odnosa, već i za prevladavanje podjela među svojim članicama.

Washington i dalje od europskih članica očekuje da preuzmu veći udio u razvoju sposobnosti NATO-a, te da u skladu sa time povećaju i svoje obrambene izdatke. S druge strane, europske članice Saveza spremne su prihvatiti ovaj zahtjev, ali samo pod uvjetom da Washington prihvati sveobuhvatniji multilateralni pristup sigurnosti, te više partnerski a manje dominantan od-

nos prema njima. Iskustvo stabilizacijskih operacija na Balkanu i u Afganistanu, u kojima je angažiran NATO, potvrđuje staro pravilo da se dugoročno postizanje stabilnosti ne može zasnivati samo na vojnoj sili, već na razvoju političke, ekonomske i socijalne infrastrukture (*nation building*) koja će omogućiti postizanje dugoročne stabilizacije postkonfliktnog područja.

U ostvarivanju tog cilja nije dovoljna samo simplificirana podjela posla između NATO-a i EU, već je potrebna uspješna koordinacija njihova djelovanja, ali i djelovanja drugih međunarodnih organizacija (UN, IMF, Svjetska banka, nevladine međunarodne organizacije). Usvajanje nove strategije za Afganistan predstavlja prvi korak u definiranju ovog novog načina djelovanja. NATO također treba pronaći način uključivanja potencijalnih država-partnera iz drugih dijelova svijeta u svoje operacije (države koje mogu značajno doprinijeti NATO-vim misijama, poput Australije, Novog Zelanda, Japana, eventualno i Izraela).

To znači da u predstojećem razdoblju NATO mora postaviti temelje za redefiniciju transatlantskog odnosa u smjeru postizanja ravnoteže između vojnih i civilnih zahtjeva djelovanja (odnos sa EU), te razvijanja organizacijskog okvira za zajedničko djelovanje sa nizom država nečlanica te međunarodnih organizacija. Mogućnost za ostvarivanje ovih ciljeva pruža zajednička suradnja NATO-a i EU na stabilizaciji područja šire Europe. Ovaj prostor obuhvaća područje od sjeverne Afrike (a u zadnje vrijeme tu se nastoji uključiti i područje do ekvatorijalne Afrike), Bliskog istoka, istočnog dijela Europe (europski dio Rusije, Bjelorusija, Ukrajina), crnomorskog područja i Kavkaza, do područja središnje Azije. Na njemu se nalazi cijeli niz disfunkcionalnih država, koje zbog siromaštva i političke nestabilnosti ne mogu postići unutarnju stabilnost. Umjesto toga, te države generiraju nestabilnosti (regionalni sukobi, terorizam, organizirani kriminal, ilegalne migracije), čije se posljedice šire na europski kontinent. Stoga su navedena područja u ovom trenutku glavni izvor sigurnosnih prijetnji i rizika za europski kontinent, a posredno i za Sjevernu Ameriku. Stoga je stabilizacija područja šire Europe u ovom trenutku glavni izazov i za SAD i za europske saveznike.¹¹

Na navedenom području nalazi se i Ruska Federacija, čije djelovanje (posebno na području energetske sigurnosti) izaziva sve veću zabrinutost u Europi i SAD. Svojim dosadašnjim djelovanjem Ruska Federacija jasno je stavila do znanja da područje bivšeg SSSR-a (Zajednica nezavisnih država) predstavlja primarno područje njezina geostrateškog interesa, te da će uz jačanje svog utjecaja nastojati isključiti ili ograničiti druge utjecaje na ovom području. Stoga će jedna od zadaća NATO-a u budućnosti biti definiranje daljeg odnosa prema Moskvi u svjetlu navedenih činjenica, a to neće biti moguće uraditi bez suradnje sa EU.

11

Za elaboriranje ove teze vidi: Barić, Robert, Cvrtila, Vlatko, Europska sigurnost na početku 21. stoljeća, u: Tatalović, Siniša (ur.), *Hrvatska i europsko sigurnosno okruženje*, Centar za sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti, Politička kultura, Zagreb, 2008., str. 11-25.

Na kraju, može se reći kako je pred NATO-om težak izbor u oblikovanju novog strateškog koncepta koji mora odgovoriti na do sada navedene dileme. Očito je da odgovor nije moguće pronaći bez otvorene rasprave između SAD-a i europskih članica, koja mora dovesti do pronalaženja kompromisnog okvira za rješavanje otvorenih pitanja, te stvaranja nove vizije koja će Savezu omogućiti ne samo da zadrži dosadašnju ključnu ulogu u europskoj sigurnosnoj arhitekturi, već i da postepeno širi svoje djelovanje na područje Azije i Afrike, što dugoročno otvara i perspektivu njegova globalnog djelovanja.

Literatura

- Barić, Robert, Cvrtila, Vlatko, Europska sigurnost na početku 21. stoljeća, u: Tatalović, Siniša (ur.), *Hrvatska i europsko sigurnosno okruženje*, Centar za sigurnosne studije Fakulteta političkih znanosti, Politička kultura, Zagreb, 2008., str. 11-25.
- Barić, Robert, Transformacija NATO-a i hrvatska obrambena reforma, *Polemos*, 1/2(13/14), 2004., str. 45-89.
- Belkin, Paul, Ek, Carl, Kim, Julie, Nichol, Jim, Woehrel Steven, *Enlargement Issues at NATO's Bucharest Summit*, CRS Report for Congress RL34415, Washington DC, 12.3.2008.
- Blank, Stephen J., *The NATO-Russia Partnership: a Marriage of Convenience or Troubled Relationship*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College, 2006.
- Bucharest Summit Declaration*, Issued by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Bucharest on 3 April 2008 (<http://www.nato.int/docu/pr/2008/p08-049e.html>).
- ISAF's Strategic Vision – Declaration by the Heads of State and Government of the Nations contributing to the UN-mandated NATO-led International Security Assistance Force (ISAF) in Afghanistan*. NATO Press Release (2008)052, 3.4.2008.
- Kamp, Karl-Heinz, *Partnership – an Alternative to Enlargement?*, Konrad-Adenauer-Stiftung, Berlin, 2007.
- NATO: Alliance cohesion and future is at risk*, Oxford Analytica Research, Oxford, 7.2.2008.
- Shimkus, John, *NATO-EU Operational Co-operation*, NATO Parliamentary Assembly Report 166 DSCTC 07 E bis, 7.10.2007.
- The Future Security Environment*, Prepared for NATO Allied Command Transformation. RUSI Research Paper, Transatlantic Security Issues Programme, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, London 2008.
- Williams, Michael i Cameron Alastair, *NATO's Strategic and Operational Challenges*, RUSI Occasional Paper, Royal United Services Institute for Defence and Security Studies, London 2008., str. 4-6.

Summary

NATO and New Strategic Concept

NATO Summit in Bucharest marks the starting point for creation of the new strategic concept which needs to answer following question: how will Alliance act in the 21st century? The key element in this process is achieving redefinition of transatlantic relations between USA and European allies. EU and NATO cooperation in stabilizing the broader European area, from which direct security threats for Europe and indirectly for USA emerge, could serve as a catalyst of the process.

Key words: NATO, EU, Bucharest Summit, redefinition of transatlantic relations, Balkans, Russian Federation, broader Europe